

Murat Bardakçı

DİĞER YAZILARI

PAYLAŞIM
29

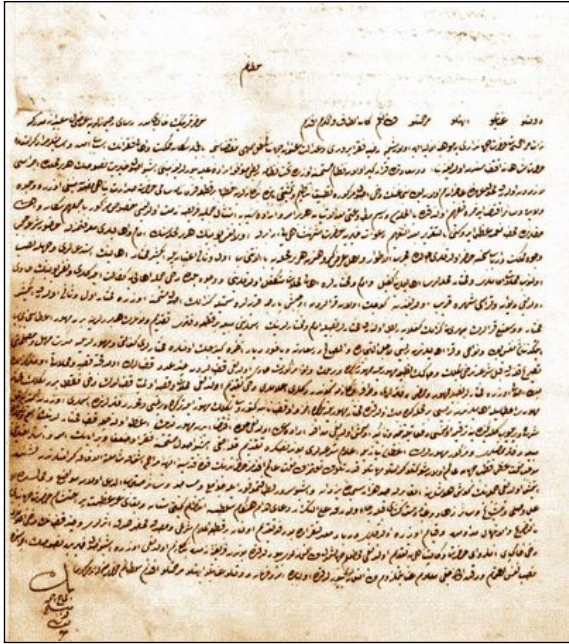

Biz seçimlerle ilk defa 1833'te tanıştık ve 43 yıl boyunca sadece muhtar seçtik

24.05.2015 - 00:57 | Güncelleme: 24.05.2015 - 08:58

Arşivlerimizde seçim tarihimiz hakkında bulunan en eski kayıt 1833'te Kastamonu'nun Taşköprü ilçesinde yapılan muhtarlık seçimleri ile ilgilidir, en eski belge de Bolu'da yine 1830'lardaki bir muhtar seçimine aittir.

“Seçim” kavramı ile 1876'da ilân edilen Birinci Meşrutiyet ile tanıştığımız zannedilir ama işin aslı öyle değildir. Türkiye'de seçimlerin geçmişi 1830'lara, İkinci Mahmud'un zamanına kadar gider. Bu konuda arşivlerimizde bulunan en eski bilgi, 1833'ün sonunda Kastamonu'nun Taşköprü ilçesinde yapılan muhtarlık seçimleri ile ilgilidir, en eski kayıt da Bolu'da yine 1830'lardaki bir muhtar seçimi belgesidir.

1830'larda Bolu'da yapılan muhtarlık seçimi hakkındaki bu belge, seçimler konusunda arşivlerimizdeki en eski kayıttır.

SEÇİMLERE şunun şurasında iki hafta kaldı. Liderler meydanlarda birbirlerine demediklerini bırakmıyorlar ve kıyametler kopuyor...

Bizde “**seçim**” dendiğinde hatırlara 1876'da Birinci Meşrutiyet'in ilânının hemen ardından yapılan Meclis-i Mebusan, yani o zamanın Millet Meclisi seçimleri gelir ama Türkiye'de o tarihten 43 sene önce, **İkinci Mahmud**'un hükümdarlığı zamanında yapılmış başka seçimler vardır.

Tarihimizin bu ilk seçimi mahallîdir, taşra vilâyetlerinde muhtarları belirlemek için yapılmıştır ve Türkiye'nin seçim tarihi zaten genel değil, mahallî seçimlerle başlar.

1908'de ilân edilen İkinci Meşrutiyet sonrasında bir seçim propagandası.

'MUHTAR', 'SEÇİLMİŞ' DEMEKTİR

Biz, “**seçim**” kavramı ile 1808 ile 1839 arasında hükümdarlık yapan **İkinci Mahmud**'un iktidar senelerinde tanıştık. **İkinci Mahmud**'un zamanında imparatorluğun yapısı baştan ayağa değişmişti, değişikliklerin arasında halkın köy muhtarlarını seçmeye başlaması da vardı ve “**muhtar**” kelimesinin bir anlamı da zaten “**seçilmiş**” demektir.

İlk seçimlerin asıl amacı da öyle yerel yöneticileri belirlemek falan değil, İstanbul'a asırlar boyunca devam eden göçü önleyebilmektir!

Osmanlı yönetimi İstanbul'a göçü durdurabilmek için asırlar boyunca ellerinden gelen çabayı göstermiş ama muvaffak olamamıştı.

İkinci Mahmud.

TAYİNLE GELEN MUHTARLAR

Devlet 18. yüzyılın ilk çeyreğindeki Lâle Devri'nde yüzünü Batı'ya dönmeye, Avrupa'daki gelişmeleri örnek almaya başladı ama bu dönemde “**gelenekle karışık**” bir batılılaşma vardı. Gerçek mânâdaki batılılaşma **İkinci Mahmud**'un döneminde başladı, gelenekten köklü şekilde bir kopuş yaşandı ve klasik sistem tamamen değişti. Değişikliklerin başarılmasında önceki reformlara karşı en güçlü muhalefeti teşkil eden Yeniçeri Ocağı'nın 1826'da ortadan kaldırılmış olmasının rolü büyüktü.

İkinci Mahmud hem devletin büyük derdi olan göçü azaltmak, hem de güvenliği ve düzeni daha mükemmel şekilde temin edebilmek maksadıyla 1829'da Üsküdar, Eyüp ve Galata Kadılikları'na bağlı muhtarlık teşkilâtlarını kurdurdu ama muhtarlar seçimle değil tayinle göreve geldiler. Taşradaki ilk muhtarlık teşkilâtı ise 1833'te Kastamonu'ya bağlı Taşköprü'de kuruldu ve zamanla imparatorluğun değişik bölgelerinde de benzer uygulamaya geçildi.

Eyaletlerde ve sancaklarda meclisler oluşturularak halkın ileri gelenlerinin bu meclislere alınması teb'anın yönetime katılması bakımından önemli bir adımdı, üstelik mutlakiyetten meşrutiyete giden yolda önemli bir gelişme demektir. Meclis üyeleri her sene İstanbul'a gelerek sıkıntılarını o zamanın Danıştay'ı olan Şûrâ-yı Devlet'e bildirir ve meseleler burada müzakere edilirdi.

OY VERMEK İÇİN VERGİ ŞARTI

Muhtar seçimlerine Osmanlı uyruğunda olan ve 18 yaşını doldurmuş erkekler arasından yılda en az 50 kuruş vergi verenler katılabiliyordu, muhtar olabilmek için de belli bir miktarda vergi vermek şartı vardı.

Yönetim, taşra idaresinde yaşanan bazı sıkıntıları gidermek için 1864'te “**Vilâyet Nizamnamesi**”ni yayınladı. Nizamnameye göre vilâyet meclisi üyeleri cemaatler tarafından seçilemeyecek, adayları valiler belirleyecek ve belli bir miktarda vergi verenler de adayları oylayacaklardı. Bu sistem 1871'de yaygınlaştırıldı ve imparatorluğun son yıllarına kadar uygulandı. Müslümanlar ile gayrimüslim cemaatler, beraber yaşadıkları köylerde kendi muhtarlarını bir yıllığına seçmeye başladılar.

Dört senede başardın dörtyüz yıllık hizmeti
Aslan gibi Ordumuz.. Nam saldı Türk devleti
İnkâr edebilir mi insan bunca nimeti,
Yaşa Demokrat Parti; sevindirdin milleti.

14 Mayıs'ta doğdu gerçek güneş vatanda,
Lüzum var mı ispata; yapılan iş meydanda
Yeni yollar bir yanda.. Fabrikalar bir yanda
Yaşa Demokrat Parti; sevindirdin milleti.

Talih bize yar oldu.. Kışımız bahar oldu
Su traktör bol para.. Yurt mâmur diyar oldu
Köylü yoktan var oldu, herkes bahtiyar oldu
Yaşa Demokrat Parti; sevindirdin milleti.

Hüseyin İsmail Elin

Resimli Destan - Fiyatı 3 Kuruş

1950 seçimlerinde Demokrat Parti için yazılıp dağıtılmış bir destan.

SEÇİMİ TAŞRA DAHA İYİ BİLİR

Bugün, seçimlerle ilgili olarak arşivlerimizde bulunan en eski bilgi 1833'ün son aylarında Kastamonu'nun Taşköprü ilçesinde yapılan muhtarlık seçimleri ile ilgilidir, en eski kayıt ise Bolu'da 1830'lardaki bir muhtar seçimi hakkındaki belgedir ve belge tarihçi **Mehmet Güneş** tarafından bulunmuştur.

“**Seçim**” kavramının hayatımıza tam olarak girmesi ise, 1876'da ilân edilen ilk Meşrutiyet'ten sonradır.

19 Mart 1877'de açılan ve “**Meclis-i Mebusan**” adını alan ilk parlamentomuza seçilen milletvekillerinin çoğu daha önce vilâyet meclislerinde seçimle görev almış kişilerdi ve daha da önemlisi, taşra, seçimin ne demek olduğunu İstanbul'dan daha önce ve çok daha iyi bilirdi. Zaten 1877'deki ilk Meclis'e Edirne Milletvekili olarak giren **Rasim Bey**, bir oturumda “**Biz taşralıyız, bu işi elbette daha iyi biliriz, Tanzimat'ın başından beri bu işin içindeyiz. İstanbul daha bu sene seçime girdi**” demişti.

İŞTE, 104 YIL ÖNCESİNDEN BİR 'SEÇİM OYUNU' BELGESİ

TÜRKİYE'de seçimler 1950'den buyana düzgün bir şekilde yapılır ama hemen her seçimde “sahte seçmen” yahut “**oy kaydırma**” gibisinden tartışmalar yaşanır.

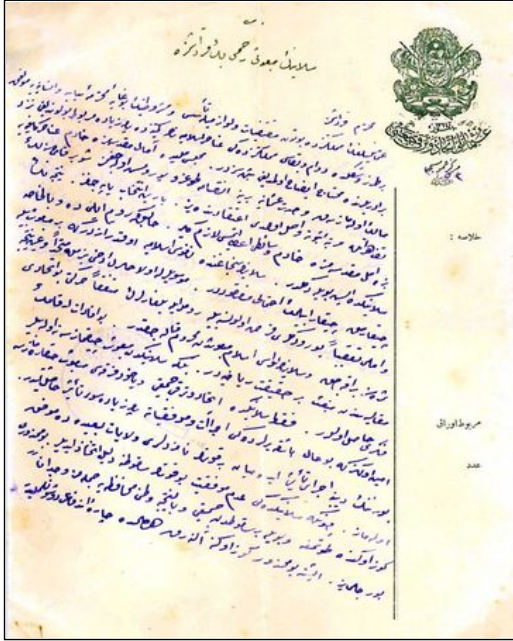
Bugün bu sayfada, bundan tam 104 sene öncesine ait olan bir belge yayınlıyorum. Belge, son dönem Türk Tarihi'nin en önemli siyasi partilerinden olan İttihad ve Terakki'ye ait. 1911'de yapılan ara seçimler öncesinde Selânik'te kendilerine muhalif olan gayrimüslim nüfusun fazlalığı sebebiyle sandıkta bozguna uğramaları ihtimalinin yüksek olduğunu gören İttihadçılar, çareyi şehre 20 bin Müslüman seçmen nakledilmesinde buluyorlar.

İttihad ve Terakki'nin liderlerinden Rahmi Bey.

“Osmanlı İttihad ve Terakki Cemiyeti Merkez-i Umumisi”nin antetli kâğıda yazılan ve Parti'nin en üst organı tarafından alınmış kararı bildiren 30 Ocak 1911 tarihli belge, örgütün kurucularından ve Selânik milletvekili olan **Rahmi Bey**'e gönderilmiş.

Belgede, o senenin Aralık ayında yapılacak olan ve İttihadçılar'ın parlamentoya hâkim olmaları bakımından büyük önem taşıyan ara seçimlerden söz ediliyor. Merkez-i Umumi, İttihad ve Terakki'nin kurulduğu yer olan Selânik'te seçimleri kaybetme endişesi taşıyor, sandıkta yenilgiye uğramamak için “**seçmen nakli**” yapılması gerektiğini söylüyor ve bu iş için 300 bin liraya ihtiyaç bulunduğunu bildirerek paranın temin edilmesini istiyor.

Rahmi Bey'e gönderilen resmî yazı.

'YENİ SEÇMEN LÂZİM'

İşte, Merkez-i Umumi üyelerinden **Hacı Âdil Bey**'in imzasını taşıyan belgenin bir bölümünde günümüz Türkçesi'yle yazılanların bir bölümü:

“Selânik Mebusu Rahmi Bey kardaşımıza: Muhterem kardaşımız, Osmanlılığın memleketimizde gerekli şekilde tesisinin ve Meşrutiyet'in bu son derece saygın ve insanî amaca uygun bir tarz ve biçimde devam edip vârolmasının, memleketimizdeki Müslüman unsurların birbirine bağlı şekilde hareket etmelerine bağlı bulunduğunu siz biraderimize izaha gerek izah olmadığı şüphesizdir.

Millî Meclis'te mukaddes emellerimize hizmet edecek yeterli sayıya sahip olamazsak, Osmanlı Birliği yerine bölünmeye gitmiş olacağız. ...Selânik'te Müslüman nüfus o kadar azdır ki, tek bir milletvekili çıkarabilme ihtimali bile yok gibidir.

Museviler ile Ulahlar'ın bizimle ittifak ederek aynı neticeyi ve maksadı takip ettikleri düşünülse bile, Rumlar ile Bulgarlar'ın beraberce hareketleri bu ittifakı sonuçsuz bırakacak ve Selânik, Müslüman milletvekilinden mahrum kalacaktır.

Belki, 'Selânik'ten milletvekili çıkmazsa ne olur?' fikri ortaya atılabilir. Fakat, İttihad ve Terakki Cemiyeti veya partisi Selânik'te milletvekili çıkartamazsa, emin olun ki, bu durum başka yerlerdeki çalışmalarımız ve başarımız üzerinde çok fena tesirler yaratır. Burada etkisiz kalacak olan bir partinin adayları, diğer vilâyetlerde muvaffak olamazlar. Çünkü Selânik'teki başarısızlık, bu kuvvetin sona ermesinin delili demektir.

...İşte, bu mahzur göz önüne alınarak mutlaka bir çare düşünülmelidir.

Eğer Selânik'e yirmi bin muhacir yerleştirecek olursak, mahzur ortadan kalkıyor. Ama, bu işin başarılması için, üç yüz bin lira lâzım. Vatanın büyük bir tehlikeden kurtarılması uğrunda üç yüz bin liraya gerek duyuluyorsa, bu meblâğın hiçbir şekilde esirgenmeyeceğinden emin olmak bizim hakkımız, bizi böyle bir haktan istifade ettirmek de sizin gibi vatanperver kardaşların borcudur.

Sözün kısası, ne yapılırsa yapılp bu üç yüz bin liranın bulunması ve Rumeli'de her çeşit fenalığın sebebi gibi duran bu nüfus farkı mes'elesinin halledilmesi kemâl-i hürmetle rica olunur çok aziz kardaş. 30 Ocak 1911".

YAZARIN DİĞER YAZILARI

Ağaçkakan "Felsefe Türkçesi"ni işitecek olsa hasedinden çatır çatır çatlar!

Yayın Tarihi: 26/09/18 09:56

Alık turisti "Türk kanı dökme" gösterisi ile eğlendirmek

Yayın Tarihi: 24/09/18 01:13

Atlar için bir zamanlar ferman ve tatil emri çıkartan bizlere şimdi ne oldu da at katliamına başladık?

Yayın Tarihi: 23/09/18 02:24

Taciz

Yayın Tarihi: 21/09/18 03:48

Gündemi bir anlığına unutup şöyle arkeolojiye dalıversek...

Yayın Tarihi: 19/09/18 08:40

YAZARIN TÜM YAZILARINI GÖRMEK İÇİN TIKLAYIN!

**HABER
TÜRK**

"Sondakika haberleri ve en çok okunan haberleri her sabah e-postanızdan takip etmek için Habertürk bültenine üye olun."

E-posta adresinizi yazınız!

Son Dakika Haberleri

Magazin Haberleri

Spor Haberleri

Ekonomi Haberleri

Yerel Haberler

Köşe Yazıları

Gündem

Dünya

Yeni Medya

Sağlık

Sanat

Borsa

Altın

Süper Lig

Futbol

Basketbol

Sinema

Video

TV Rehberi

Kullanım Koşulları

Gizlilik Sözleşmesi

Çerez Politikası

Döviz

Hamilelik

Diziler

Piyasalar

Künye

OKUR HATTI:

(0212) 313 60 00 PBX

Bizi takip edin!

